

Чугунов І. Я.,

*доктор економічних наук, професор,
директор Науково-дослідного фінансового інституту
при Міністерстві фінансів України*

Зварич О. В.,

*директор Департаменту доходів
Міністерства фінансів України*

ДОХОДИ БЮДЖЕТУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Питання формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів є достатньо важливими у процесі розробки і реалізації фінансово-бюджетної політики держави. Доходи бюджету формують не лише фінансову основу для виконання покладених на державу функцій, вони виступають засобом перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві на користь тих чи інших груп населення, галузей та територій і тому є одним з найважливіших елементів системи фінансового і, в цілому, державного регулювання соціально-економічного розвитку.

Слід зазначити, що доходи бюджету необхідно розглядати передусім як фактор, що позначається на сукупному споживанні через вплив на рівень дохідності соціальних груп і видів економічної діяльності. Крім того, доходи бюджету певним чином визначають напрями використання накопичень, що утворюються у процесі господарської діяльності, регулюють попит, структуру обсягів виробленої продукції та кінцевого споживання. Таким чином, доходи бюджету забезпечують зменшення циклічних коливань соціально-економічного розвитку держави.

Однак регулятивні можливості доходів бюджету мають певні обмеження. Високий рівень вилучення коштів у підприємств і населення призводить до зменшення підприємницької активності, сукупного попиту на ринку, що відповідно впливає на зменшення обсягів виробленої продукції, реально виробленого ВВП і, як наслідок, потенційних доходів бюджету. Встановлення низького рівня вилучення скорочує бюджетні доходи, що тягне за собою обмеження можливостей державного регулювання. Тому перед суспільством постає проблема визначення оптимальних меж бюджетного перерозподілу з огляду на економічний стан країни.

Доходи бюджетів відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства. Централізація частини валового внутрішнього продукту і фінансових ресурсів держави у бюджетах різних рівнів дає можливість проводити єдину фінансову політику, забезпечувати перерозподіл коштів на користь пріоритетних галузей економіки, задовольняти потреби соціальної сфери. Доходи бюджетів, з одного боку, є результатом розподілу ВВП між різними учасниками відтворюваного процесу, а з другого – об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в державі вартості, що використовується для формування бюджетів різних рівнів. Отже, доходи бюджету – це фінансові ресурси держави, що створюються у процесі розподілу і пере-

розподілу ВВП й зосереджуються у бюджеті для забезпечення її соціальних та економічних потреб.

Склад доходів бюджетів, форми мобілізації грошових ресурсів до бюджетів залежать від системи і методів господарювання, а також від завдань, що вирішуються суспільством у той чи інший період. Сукупність усіх видів доходів бюджетів, їхнє взаємопов'язане застосування становлять систему доходів бюджетів. Ця система покликана вирішувати не лише фіскальні, а й регульовальні завдання: стимулювати зростання виробництва і підвищення його ефективності, сприяти прискоренню інноваційних процесів, забезпечувати соціальні гарантії населенню та розвиток соціальної сфери. Обсяг і структура дохідної частини бюджету досить суттєво позначаються як на окремих галузях, так і на економіці в цілому. Від ступеня оптимальності співвідношень між елементами бюджетної системи залежить рівень збалансованості бюджетного регулювання та ефективність його впливу на динаміку соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць.

Доходи бюджету є одним із факторів зміцнення державних фінансів, забезпечення макроекономічної стабілізації та зростання. Результатом оптимізації дохідної частини бюджету, що відповідає можливостям податкової системи щодо мобілізації необхідних надходжень, є забезпечення виконання державою покладених на неї суспільно необхідних функцій, при цьому не зменшується підприємницька ініціатива та не виснажуюється податкопроможність платників. Оцінюючи сутність і роль доходів бюджету, їх формування варто розглядати як єдиний, нерозривний суспільно-економічний процес мобілізації, розподілу, використання та відтворення державних фінансових ресурсів.

Акумуляування доходів здійснюється шляхом наповнення бюджетів усіх рівнів. Показники зведеного бюджету дають можливість ще на стадії розроблення бюджетів унести відповідні корективи та уточнення щодо побудови ефективного бюджетного механізму.

Державний бюджет є активним чинником господарських перетворень і дієвим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку як на макро-, так і на мікрорівні. Доходи державного бюджету слугують фінансовою базою діяльності держави, інструментом для здійснення її завдань та функцій. Однак доходи державного бюджету як результат перерозподілу ВВП у подальшому починають створювати нові розподільчі механізми, оскільки за їхньої участі формуються доходи бюджетів інших рівнів. Необхідність державних доходів зумовлена виконанням державою своїх функцій та неспроможністю недержавних організацій та інститутів забезпечити стабільний розвиток суспільства.

Метою формування державних доходів є перерозподіл ресурсів з приватного використання у державне для виконання державою своїх функцій. Наслідками такого перерозподілу є: досягнення певної рівноваги, тобто громадянської згоди на сплату податків в обмін на послуги держави; досягнення ринкової рівноваги, яка означає, що фінансові ресурси, вилучені державою, використовуються нею з тією ж ефективністю, з якою вони

могли б бути використані у приватному секторі; ефективність перерозподілу доходу, тобто зменшення доходів, одержаних у приватному секторі, та використання цих доходів у державному секторі таким чином, щоб ці доходи обумовили мінімальний вплив на зростання цін у приватному секторі і не призвели до зменшення виробництва у ньому.

Основним видом доходів бюджетів є податки, що відіграють значну роль у системі бюджетно-податкового регулювання. Від ступеня керованості процесом формування податкових надходжень залежить фінансово-бюджетна збалансованість, ефективність бюджетної політики та її місце у системі інструментів державного регулювання економіки. Саме податкова політика суттєво впливає на обсяг сукупного попиту, який складається з обсягу споживчого попиту, інвестиційного попиту та попиту держави (рисунок).

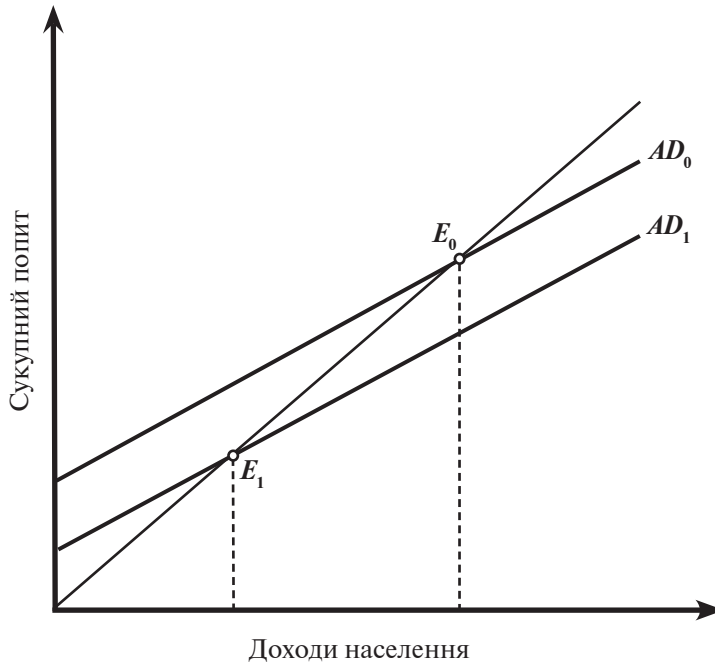

Рис. 1. Вплив податкової політики на обсяг сукупного попиту та доходів населення

Крива сукупного попиту AD_0 відображає сукупний попит, який складається з обсягу споживчого попиту та інвестиційного попиту, при цьому рівноважний обсяг доходів населення знаходиться у точці E_0 .

$$AD_0 = C + I = \alpha Y + I,$$

де $C = \alpha Y$ — споживчий попит; I — інвестиційний попит; α — схильність до споживання; Y — доходи населення.

При підвищенні рівня оподаткування на величину T сукупний попит та обсяг доходів населення зменшується, при цьому рівноважний обсяг доходів населення переміщується з точки E_0 до точки E_1 .

$$AD_1 = C + I = \alpha(Y - T) + I.$$

Механізм впливу податкової політики на обсяг сукупного попиту та доходів населення передбачає зниження рівня оподаткування у періоди економічного спаду та підвищення у періоди економічного зростання, тим самим здійснюючи відповідний вплив на обсяг сукупного попиту та доходів населення.

Податкове навантаження є одним з основних фінансово-бюджетних показників, який суттєво впливає як на дохідну частину бюджетів усіх рівнів, так і на економічні процеси держави та адміністративно-територіальних одиниць. Від оптимальності визначення величини зазначеного показника залежить обсяг фінансових ресурсів для виконання державою і органами місцевого самоврядування відповідних соціально-економічних функцій, а також темпи економічного зростання у державі та регіонах. Тому дослідження питання впливу податкового навантаження на дохідну частину бюджету та економічний розвиток держави й адміністративно-територіальних одиниць є актуальним та необхідним для розробки і реалізації виваженої державної політики у сфері оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності та доходів бюджету.

Податкові надходження відіграють значну роль у системі бюджетно-податкового регулювання у країнах з розвинутою та перехідною економікою. Від ступеня прогнозованості податкових надходжень, керованості процесу їх формування залежить фінансово-бюджетна збалансованість, ефективність бюджетної політики та її місце у системі інструментів державного регулювання економіки. Формування податкових надходжень бюджету повинно розглядатися не тільки як складова бюджетного процесу, а передусім як інструмент регулювання фінансово-економічних відносин.

На сучасному етапі економічних перетворень посилюється роль системи оподаткування та податкової політики в системі бюджетно-податкового регулювання економіки. Виконуючи фіскальні функції, податки одночасно забезпечують раціональний перерозподіл ВВП, виступають вагомим важелем державного регулювання економіки.

Про роль держави у регулюванні соціально-економічних процесів свідчить рівень перерозподілу ВВП через доходи зведеного бюджету і державні соціальні фонди. Бюджети економічно розвинених країн, у тому числі країн-членів ЄС, мають стабільну структуру, яка не зазнає суттєвих змін протягом сталого періоду. Рівень перерозподілу ВВП через ланки бюджетної системи у країнах-членах ЄС також майже не змінюється протягом тривалого часу. Такі характеристики дохідної частини бюджету є свідченням стабільності систем державних фінансів економічно розвинутих країн світу. Рівень перерозподілу ВВП через доходи зведеного бюджету і державні соціальні фонди у зарубіжних країнах характеризується такими показниками. Найвищою ця частка була у 2005 р. у країнах Скандинавії: в Швеції – 58 %, порівняно із 1992 р. даний показник зменшився на 3,9 %; у Норвегії – 62 %, що на 7,6 % більше, ніж у 1992 р.; у Данії – 57 % (зростання на 2,0 %); у Франції – 51 % (збільшення на 3,2 %).

У середньому по країнах Європейського Союзу така частка становила 45 % і була відносно стабільною, із незначним коливанням від найменшої – 43,5 % у 1989 р. до найвищої – 46,9 % у 1999 р.

Підсумки 2006 р. та прогнози динаміки частки доходів бюджетів і соціальних фондів на 2007 р. свідчать про її зростання. Зокрема, у США така частка збільшиться на 1 % і досягне у 2007 р. 33 %, у Японії – на 2 % (зросте до 32 %), у Великій Британії – на 2 % (до 43 %), найбільше зростання прогнозується у Норвегії – на 6 % (до 64 %).

Що стосується дохідної частини бюджетів зарубіжних країн, то у США структура дохідної частини федерального бюджету має такий вигляд: 45 % – доходи від індивідуальних прибуткових податків; 35 % – доходи від внесків до фондів соціального страхування; 10 % – доходи від податку на прибуток корпорацій; 5 % – доходи від акцизів; 1,5 % – 2 % – доходи від мита; 4 % – доходи від інших джерел.

У структурі доходів зведеного бюджету Франції податкові надходження становлять переважну частину доходів, що є близькою до 54 %. Зокрема, близько 36 % від усіх надходжень дають прямі податки (податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток корпорацій, податок на дохід від рухомої власності), 28 % від усіх доходів зведеного бюджету складають непрямі податки, а саме податок на додану вартість, мито та фіскальні монопольні податки. Частка податкових надходжень та відрахувань до соціальних фондів у ВВП у 2005 р. склала 45 %. Прямі податки перевищують надходження від непрямих податків у 1,42 раза.

У структурі доходів зведеного бюджету Великої Британії податкові надходження становлять близько 80 % від усіх доходів. Так, податок з доходів фізичних осіб складає близько 26 %; платежі на соціальне забезпечення – 17 %; податок на додану вартість – близько 17 %, акцизи – 11 %, корпоративний податок – 10 %. Прямі податки перевищують надходження від непрямих податків у 1,16 раза.

Державні доходи в Польщі включають у себе державні податки, збори, доходи від майна, доходи від продажу речей та прав, спадки, відписи і дарунки в грошовій формі. У структурі доходів зведеного бюджету Польщі податкові надходження становлять майже 50 %. Найбільшу частку займають податки на товари та послуги – 30 %; податки на доходи, прибутки та капітал – 15 %; податки на майно – близько 4 %. Частка податкових надходжень та відрахувань до соціальних фондів у ВВП у 2005 р. склала майже 35 %.

У структурі доходів зведеного бюджету Німеччини податкові надходження становлять близько 51 %, зокрема податки на доходи, прибутки та капітал – 26 %; податки на майно – близько 2 %; податки на товари та послуги – 23,5 %. Близько 50 % податкових надходжень мають своїм джерелом податок на прибуток та податок на додану вартість.

У структурі доходів зведених бюджетів розвинутих країн податкові надходження становлять переважну частину доходів, зокрема у Данії, Ісландії – близько 80 %; понад 70 % – в Італії, Швеції, Угорщині, Фінляндії.

Відрахування до соціальних фондів у структурі зведених бюджетів займають досить значні частки. Найбільшими вони є в Німеччині – близько 42 %, Франції, Іспанії, Польщі – 35 %.

Частка доходів зведених бюджетів у ВВП серед європейських країн є найвищою у Данії – 55 %, Швеції – 44 %, Фінляндії – 40 %, найнижчою – у Польщі та Німеччині – близько 26 %, Іспанії – 25 %.

Частка податкових надходжень у ВВП серед зарубіжних країн також є найвищою у Данії – 48 %, Швеції – 36 %, Фінляндії – 32 %, найнижчою – у Польщі – 26 %, Іспанії – 21 %.

Доходи зведеного бюджету України за 2000–2006 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Доходи зведеного бюджету України за 2000–2006 рр.

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
План з урахуванням змін, млн грн	42323,0	62066,1	65153,9	69175,7	82624,4	130967,4	159028,1
Факт, млн грн	49118,0	54934,6	61954,3	75285,8	91529,4	134183,2	171748,3
Виконання, %	116,1	88,5	95,1	108,8	110,8	102,5	108,0
Зростання факту до попереднього року, %		111,8	112,8	121,5	121,6	146,6	128,0

Отже, в період із 2000 до 2006 р. спостерігалася чітка тенденція до збільшення доходів зведеного бюджету відносно попереднього бюджетного року. Зокрема, у 2001 р. відзначалося зростання доходів зведеного бюджету на 11,8 % порівняно з 2000 р.; у 2002 р. зростання склало 12,8 %; у 2003 р. – 21,5%; у 2004 р. – 10,8 %. У 2005 р. відбувся найбільший приріст порівняно із попереднім роком за останні п'ять років. До зведеного бюджету надійшло на 42653,8 млн грн більше, ніж у 2004 р., що склало 46,6 %. Зведений бюджет України за результатами 2006 р. виконано в обсязі 171748,3 млн грн, що на 37565,1 млн грн (28,0 %) більше, ніж у 2005 р. Вчетверте поспіль вдалося виконати планові показники доходів до зведеного бюджету, що свідчить про ефективність бюджетного планування та управління бюджетними коштами.

Важливого значення набуває аналіз структури доходів зведеного бюджету України за 2000–2006 рр. за видами бюджетів (без офіційних трансфертів) (табл. 2).

Так, у 2000 р. державний бюджет становив у зведеному бюджеті 70,9 %; у 2001 р. – 67,7 %; у 2002 р. – 68,6 %; у 2003 р. – 70,0 %; у 2004 р. – 75,1 %; у 2005 р. – 77,4 %. У 2006 р. у структурі доходів зведеного бюджету питома вага місцевих бюджетів порівняно із 2005 р. зросла на 0,6 відсоткового пункта і становила 23,2 %.

Доходи зведеного бюджету за розділами бюджетної класифікації проаналізовані у табл. 3.

Таблиця 2

Аналіз структури доходів зведеного бюджету України за 2000–2006 рр.

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Зведений бюджет, <i>млн грн</i>	49118	54935	61954	75286	91529	134183	171748
<i>у тому числі:</i>							
Державний бюджет, <i>млн грн</i>	34806	37199	42525	52708	68744	103867	131888
Частка державного бюджету у зведеному бюджеті, %	70,9	67,7	68,6	70,0	75,1	77,4	76,8
Місцевий бюджет, <i>млн грн</i>	14312	17736	19429	22577	22785	30316	39860
Частка місцевого бюджету у зведеному бюджеті, %	29,1	32,3	31,4	30	24,9	22,6	23,2

Таблиця 3

Доходи зведеного бюджету України за розділами бюджетної класифікації

Доходи	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Податкові надходження, <i>млн грн</i>	36716,7	45392,5	54321,0	63161,7	98065,2	125743,0
Частка податкових надходжень від загальних доходів, %	66,9	73,2	72,2	69,0	73,1	73,2
Неподаткові надходження, <i>млн грн</i>	16427,2	14696,7	18227,2	24571,8	31778,0	40485,2
Частка неподаткових надходжень від загальних доходів, %	29,9	23,7	24,2	26,8	23,7	23,6
Доходи від операцій з капіталом, <i>млн грн</i>	458,3	1101,2	1788,2	2534,0	2803,9	3218,1
Частка доходів від операцій з капіталом від загальних доходів, %	0,8	1,8	2,4	2,8	2,1	1,9
Офіційні трансферти від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій, <i>млн грн</i>	221,3	291,9	212,7	417,8	182,5	153,7
Частка офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій від загальних доходів, %	0,4	0,5	0,3	0,5	0,1	0,1
Цільові фонди, <i>млн грн</i>	1111,1	472,0	736,7	844,1	1353,6	2148,3
Частка цільових фондів від загальних доходів, %	2,0	0,8	0,9	0,9	1,0	1,2
Всього доходів, <i>млн грн</i>	54934,6	61954,3	75285,8	91529,4	134183,2	171748,3

Податкові надходження, неподаткові надходження та доходи від операцій з капіталом щороку зростали, разом з тим питома вага кожної із перерахованих вище статей у загальному підсумку доходів зведеного бюджету не зберігала тенденцію до зростання. Зокрема, частка податкових надходжень у доходах зведеного бюджету досягала максимального значення у 2002 та 2006 рр. і склала 73,2 %, мінімального – у 2001 р. – 66,9 %. У період із 2002 по 2004 р. питома вага податкових надходжень у доходах зведеного бюджету зменшилася з 73,2 до 69 %, у 2005 р. відбулося зростання даного показника до 73,1 %. Що стосується частки неподаткових надходжень у доходах зведеного бюджету, то максимальне її значення спостерігалось в 2001 р. – 29,9 %, у наступному році дане значення зменшилося до 23,7 %. З 2002 по 2004 р. відмічалось зростання частки неподаткових надходжень у доходах бюджету з 23,7 до 26,8 %, мінімального значення питома вага неподаткових надходжень у загальних доходах досягла у 2006 р. – 23,6 %.

При загальному зростанні доходів зведеного бюджету у 2006 р. порівняно із минулим роком спостерігається зростання податкових надходжень – 128,2 %; неподаткових надходжень – 127,4 %; доходів від операцій з капіталом – 114,8 %; доходів цільових фондів – 158,7 %. У 2006 р. відбувалося зменшення надходжень офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій – 84,2 %. Разом з тим питома вага податкових надходжень у загальній сумі доходів зведеного бюджету збільшилась у 2006 р. порівняно з 2005 р. лише на 0,1 відсоткового пункту.

Важливим для аналізу є дослідження динаміки податкового боргу за податковими зобов'язаннями платників до бюджетів та державних цільових фондів в Україні за період з 2000 по 2006 р. (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка податкового боргу за податковими зобов'язаннями платників до бюджетів та державних цільових фондів в Україні за період з 2000 по 2006 р. (станом на 01.01)

Податковий борг	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Сума, млн грн	11734,2	10029,2	6317,1	14172,0	14130,9	8888,7	9418,4	7799,0
Відхилення проти попереднього року, млн грн	2012,9	-1705,0	-3712,1	7854,9	-41,1	-5242,2	529,7	-1619,4
Динаміка зміни недоїмки, %	120,7	85,5	63,0	224,3	99,7	62,9	106,0	82,8

З динаміки податкового боргу видно, що його зростання за 2000 р. склало (+2012,9 млн грн) та за 2002 р. (+7854,9 млн грн). Зменшення податкового боргу, в сумі 3712,1 млн грн, за 2001 р. відмічалось, в основному, за рахунок його списання. Зменшення даного показника за 2004 р. на 5242,2 млн грн відбулося за рахунок відокремлення в картках особових

рахунків платників сум, по яких проходить процедура адміністративного оскарження та виведення їх за межі обліку податкового боргу. Загальна сума податкового боргу за податковими зобов'язаннями платників станом на 01.01.2007 р. порівняно з 01.01 2006 р. зменшилася на 1619,4 млн грн та складає 7799,0 млн грн, зокрема, за державним бюджетом – 7169,4 млн грн (91,9 %); місцевим бюджетом – 613,9 млн грн (7,9 %); державними цільовими фондами – 15,7 млн грн (0,2 %).

Поряд із аналізом динаміки надходжень до зведеного бюджету заслугоує на увагу дослідження динаміки надходжень до загального фонду державного бюджету (табл. 5).

Таблиця 5

Динаміка надходжень до загального фонду Державного бюджету України

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
План, млрд грн	29,5	33,3	36,8	42,2	51,4	83,5	97,3
Факт, млн грн	28,1	28,5	34,7	42,3	52,0	84,4	101,3
Виконання, %	95,3	85,6	94,0	100,1	101,1	101,1	104,2
Зростання факту до попереднього року, %		101,4	121,7	121,9	122,9	162,4	120,0

У 2006 р. виконання планових показників становило 104,2 % Це – найбільший показник за останні чотири роки, оскільки впродовж 2000–2002 рр. планові показники не були досягнуті, у 2003 р. їх виконання склало 100,1 % від плану, у 2004–2005 рр. – по 101,1 %. Тенденція щодо виконання планових показників доходів загального фонду державного бюджету свідчить про правильність прогнозування показників його дохідної частини.

У роботі досліджено динаміку податкових надходжень до зведеного бюджету, що складають найбільшу частку загальних доходів, а також ВВП (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка податкових надходжень податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету України

Рік	Надходження податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету, млн грн	Відхилення від попереднього року, млн грн	Зростання, %	Питома вага податку у ВВП, %
2001	8280,0			4,1
2002	9398,0	1118,0	113,5	4,2
2003	13237,2	3839,2	140,9	4,9
2004	16161,7	2924,5	122,1	4,7
2005	23464,0	7302,3	145,2	5,2
2006	25862,1	2398,1	110,2	4,9

Спостерігається щорічне зростання надходжень податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету. Зокрема, найбільший приріст відмічався у 2005 р. порівняно із 2004 р. і склав 45,2 %. Також надходження податку на доходи підприємств значно зросли у 2003 р. порівняно із 2002 р., тоді зростання становило 40,9 %. Найменший приріст спостерігався у 2006 р. і склав 10,2 % порівняно із 2005 р. Так, за 2006 р. до загального фонду державного бюджету при плані 25324,9 млн грн надійшло 25861,1 млн грн, що становить 100,2 % і на 2398,1 млн грн більше, ніж за 2005 р.

Вагому частку у доходах зведеного бюджету складає податок з доходів фізичних осіб (табл. 7).

Таблиця 7

Динаміка надходжень від податку з доходів фізичних осіб до зведеного бюджету України

Рік	Надходження податку з доходів фізичних осіб до зведеного бюджету, млн грн	Відхилення від попереднього року, млн грн	Зростання, %	Питома вага податку у ВВП, %
2001	8 774,9			4,3
2002	10 823,9	2049,0	123,4	4,8
2003	13521,3	2697,4	124,9	5,1
2004	13213,3	-308,0	97,7	3,8
2005	17325,2	4111,9	131,1	4,1
2006	22791,1	5465,9	131,5	4,3

Чіткої тенденції до зростання надходжень податку з доходів фізичних осіб відносно попереднього року протягом 2001–2006 рр. не спостерігалось, зокрема, збільшення цього показника у 2002 р. становило 23,4 % порівняно із 2001 р., у 2003 р. – 24,9 % порівняно з 2002 р., проте у 2004 р. відбулося падіння надходжень податку з доходів фізичних осіб на 2,3 % порівняно із 2004 р. У наступні роки зростання надходжень даного податку відмічалось на рівні 30 % від попереднього року. Виходячи із даних табл. 7, можна констатувати, що при стабільній базі оподаткування в попередні роки постійний приріст податку з доходів фізичних осіб з року в рік становив у середньому 22 %, а у 2006 р. склав 31,5 %. На 2006 р. було заплановано надходження податку з доходів фізичних осіб у сумі 20791,4 млн грн, тоді як надійшло 22791,1 млн грн, або 109,6 %.

У роботі також проаналізовано динаміку надходжень ПДВ до зведеного бюджету, що є одним із найбільших дохідних джерел бюджету України (табл. 8).

Частка податку на додану вартість у ВВП після 2002 р. зменшувалася. Найменшим цей показник був у 2003 та 2004 рр. і складав 4,8 та 4,9 % відповідно. Найбільшою частка надходжень податку у ВВП була у 2003, 2004 та 2005 рр., тобто тоді, коли вносилися зміни до закону про ПДВ з метою запобігання ухилянням від сплати податку. Надходження цього податку не мають тенденції до зростання. Так, найбільше зростання – 100,1 % спо-

стерігалось у 2005 р. порівняно із 2004 р., зменшення даного показника на 6,5 % відмічалось у 2003 р. порівняно із 2002 р. За підсумками 2006 р. до загального фонду державного бюджету при плані 57564,1 млн грн збір податку на додану вартість становив 62539,0 млн грн, або 108,6 %.

Таблиця 8

Динаміка надходжень ПДВ до зведеного бюджету України

Рік	Надходження ПДВ до зведеного бюджету, млн грн	Відхилення від попереднього року, млн грн	Зростання, %	Питома вага податку у ВВП, %
2001	10348,4			5,1
2002	13471,2	3122,8	130,0	6,1
2003	12598,1	-873,1	93,5	4,8
2004	16733,5	4135,4	132,0	4,9
2005	33499,9	16766,4	200,2	8,0
2006	47497,9	13998,0	141,8	9,0

Врахування ретроспективного аналізу формування та виконання доходів бюджету при бюджетному плануванні та прогнозуванні безумовно повинно підвищити якість бюджетного процесу та збалансованість бюджетної системи в цілому.